

Literatūras ceļvedis

Nr. 3/2020

Aprīlis

ISSN 2592-8392

Jau otrais "Literatūras ceļveža" numurs sasniedz savus lasītājus mums visiem sarežģītajā un grūti izprotamajā laika periodā, kurš joprojām mulšina ar neziņu par nākotni un par iespējamo pareizo reaģēšanu uz apkārtējā pasaulē notiekošo. Pa šo nu jau otro mēnesi ietilgušo pandēmijas periodu lielākā daļa no mums visdrīzāk ir apraduši ar esošo situāciju un atraduši sev atbilstošāko "izdzīvošanas formulu", jo cilvēks kā saprātīga būtne prot un var sadzīvot ar jebko. Dzirdēts gan par brīvā laika pārpalikumu, gan vēl biežāk – par vēl lielāku aizņemtību, cenšoties līdzsvarot laiku starp darba vietu, attālināto darbu, attālinātajām mācībām, ikdienas rūpēm ģimenē utt. Rodas jautājums: cik no šī laika izdodas atvēlēt lasīšanai? It īpaši – sievietei, kura tradicionāli tomēr īsteno kopatbildību par veiksmīgu visas ģimenes norīšu sabalansēšanu? Ir aizdomas, ka tomēr ne pārāk daudz...

Savs skatījums uz lietām un to vērtējumu, kā allaž, ir radošo profesiju pārstāvjiem – māksliniekiem, kino industrijā iesaistītajiem un, protams, literātiem. Šis laiks ir un paliks unikāls mums visiem, vienalga, vai kļūsim brīvi no vīrusa psiholoģiskā spiediena vai tas "paliks uz dzīvi" pie mums, un pēc gadiem uz to objektīvi palīdzēs atskatīties arī šī perioda iemūžinājums skaņu, attēlu vai tekstveida atmiņās. Jau dzirdēts par dokumentālā kino projekta tapšanu, par vizuālās mākslas pārstāvjiem, kuri pašizolācijā strādā ar savu šī brīža izjūtu atveidojumu. Varam būt visai droši, ka līdzīgās norisēs iesaistītas arī rakstošās personības. Varbūt arī kādam no mums, bibliotekāriem, top sava "krīzes perioda dienasgrāmata"? Vēl vairāk – šis periods ir jau fiksēts! Šajā "Literatūras ceļveža" numurā piedāvājam ieskatu itāļu fiziķa un rakstnieka Paolo Džordāno esejā par skatījumu uz vīrusa plosīšanos Itālijā – grāmatiņa apbrīnojami ātri iztulkota un jau pieejama latviešu valodā. Par nedaudz līdzīgām sajūtām – dzīvi izolācijā no apkārtējās pasaules, gan ne saistībā ar pandēmiju – jau agrāk rakstījuši vairāki krievu autori: lasāmo ieteikumu klāstā šoreiz tematiski "ieguļas" arī grāmatas "Cietuma uzrauga piezīmes" un "Kolimas stāsti". Tomēr šis numurs nav tikai uz krīzi vērst; patiesībā sākotnēji bija plānots to nemaz nepieminēt... Un tomēr – nevaram izlikties, ka tās nav! Daudzpusībai aprīļa numurā esam iekļāvuši arī pāris grāmatiņas pašiem mazākajiem, vienu absolūtu klasikas pārli – jauno "Mazā prinča" tulkojumu, kā arī vairākus nozaru izdevumus. Tomēr īpašās "odziņas" statusā šoreiz vēlamies izcelt grāmatu "Puika, kurš redzēja tumsā". Gribētos cerēt, ka no tās strāvojošais optimisms mums var palīdzēt saskatīt drošāko ceļu caur tumsu – tieši šobrīd!

Sagatavotāji:

LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas ekspertes Astra Šmite un Zane Krūmiņa, nozaru galvenā bibliogrāfe Irēna Arne, galvenā bibliogrāfe Ilze Gensberga, Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas nozaru galvenā bibliogrāfe Pārsla Zute

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas vadītāja, profesore Ieva Kalniņa, emeritētais profesors Viesturs Vecgrāvis

Literatūras blogere Līva Alksne

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere, galvenā bibliotekāre Solvita Ozola

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere

Korektore:

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsons

Maketētāja:

Enija Lukumiete

Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Seko un dalies ar
#lnblv

Facebook.com/lnblv

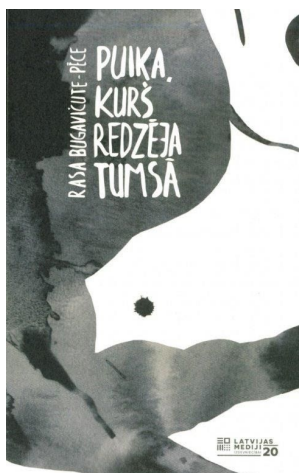
Twitter.com/LNB_lv

Instagram.com/lnblv

© Latvijas Nacionālā

bibliotēka, 2018

Ieva Kalniņa:

Bugavičute-Pēce, Rasa. Puika, kurš redzēja tumsā. Rīga : Latvijas Mediji, 2019. 174 lpp. ISBN 9789934156922.

Rasas Bugavičutes-Pēces garstāsta "Puika, kurš redzēja tumsā" galvenais varonis Jēkabs ir 32 gadu vecs, kad viņš sāk savu stāstu par bērnību mazpilsētā (Cēsīs), taču atmiņas ir selektīvas: "Vispār kaut kā aizdomīgi tās atmiņas strādā." (8. lpp.) Pirmais atmiņā atstāt vecāku dialogs, kurā Jēkabu apstādina mātes kļūdiens "Jēkab, dieva dēļ, stāvi!" (9. lpp.) Pavēle "Stāvi!" viņa bērnībā tiek lietota bieži, jo māte Jēkabu mīl un par dēlu satraucas. Jēkaba vecāki ir neredzīgi, bet īpaši māte vienmēr gribējusi dzīvot pilnvērtīgi un pierādīt, ka nav būtiskas atšķirības starp redzīgu un neredzīgu cilvēku izglītībā, ģimenes veidošanā un bērna audzināšanā, dzīves kvalitātē. Vēl pirms trīsdesmit diviem gadiem (un tagad?) tā bija sabiedrībā nepieņemama doma, tāpēc māte baidās, dusmojas, nogurst, viņas galvā izveidojas pareizās dzīves un ideālā dēla tēls, ko reālais dēls pa laikam apdraud, kaut viņš vienmēr cenšas būt labs puika. Stāsts ir par Jēkaba pieaugšanu; diemžēl, nostiprinoties viņa pašidentitātei, rodas arvien nopietnāki konflikti.

Jēkabs ir vienīgais redzīgais ne tikai savā ģimenē, bet arī visā sociālajā mājā, kura piemērota neredzīgu cilvēku dzīvošanai. Jēkabam ir jāpalīdz vecākiem pārvietoties pa pilsētu, kad tie dodas uz poliklīniku (!) vai uz kādu pasākumu, jāpalīdz mājās un viesībās, viņu iesaista arī neredzīgo sabiedriskajos pasākumos – zēns ir redzīgs, taču pamazām visiem aizmirstas, ka viņš ir bērns vai pusaudzis. Brīžam Jēkabs jūt, ka viņam jārealizē mātes un tēva bērnībā un jaunībā nesasniegtie sapņi.

Bugavičute-Pēce precīzi raksturo, kā dzīvoklis un māja ir pielāgojami drošai dzīvei: tā ir kārtības uzturēšana, lieku lietu neesamība, nekā jauna neienešana mājās; satriecošs šādā kontekstā ir Jēkaba kaķa zaudējums. Tā ir materiāli un sociāli skarba vide, mātes aklumu Jēkabs skaidro ar pārmērīgo vectēva dzeršanu, bet viscaur ir arī nabadzība: Jēkabs nekad nebrauc skolas ekskursijās, jo ģimene nevar to atļauties, bet māte to atklāti neatzīst, un tiek meklēti viltus iemesli nebraukšanai.

Tekstu veido divi paralēli stāstījumi – mātes dienasgrāmata, ko viņa raksta psihiatram, un Jēkaba stāstījums. Abi paralēlie stāsti kontrastē notikumu uztverē. Autore izvēlas konkrētas detaļas, situācijas, veido precīzus dialogus (raksturīgi dramaturģei!).

Grāmata ir pieaugšanas stāsts, tādā aspektā tā būs interesanta lasāmviela pusaudžiem, bet citi lasītāji iepazīs dzīves nosacījumus, ar kuriem jāreķinās neredzīgam cilvēkam, un varēs izvērtēt, vai reizēm bērnu un vecāku attiecības nav dramatiski aklas arī redzīgo ģimenēs.

Andas Saldoveres viedoklis:

Neraugoties uz skarbo tematiku, grāmata sarakstīta uzrunājoši un pat viegli – pārliecina autore tiešā un sirsnīgā, reizēm humorpilnā attieksme pret galvenajiem varoņiem. Tēma, protams, ir ļoti trausla un jūtīga – tāpat kā cilvēki ar dažādiem maņu ierobežojumiem mums līdzās. Šie cilvēki negaida no mums līdzjūtību, bet sapratni un atbalstu, viņi vēlas būt un ir līdzvērtīgi šīs pasaules veidotāji un baudītāji. Tomēr skatpunkts stāstā netipisks – vai kāds no mums ir reiz aizdomājies, kā ir katru dienu atrasties neredzīgiem cilvēkiem gluži līdzās, bet būt tik atšķirīgam, jo – redzīgam? Kāda ir bērna, vēlāk – pusaudža ikdienas emociju gamma šādā ģimenē – neizpratne, nejaušu apdraudējumu risks, pašizliedzība un ļoti agra pieaugšana, kauns par to, pie kā neviens nav vainojams, dusmas, sašutums par cilvēku neiejušīgu un pat aizvainojošo attieksmi uz ielas... Bet varbūt – mūsu sabiedrība citādi neprot, jo nav sagatavota, kā pareizi izturēties pret atšķirīgajiem mums līdzās?

Ja nu kādam ir iespēja vai izvēle, iesaku ne vien izlasīt vērtīgu grāmatu, bet arī, kad tas atkal būs iespējams, noskatīties Nacionālā teātra smeldzīgi skaisto un patieso Valtera Sīļa kamerstilā iestudēto izrādi. Šis ir tas retais gadījums, kad nav iespējams pateikt, kas bija spilgtāks – izrāde vai grāmata, jo tās viena otru papildina, katrā akcents likts uz citiem izteiksmes līdzekļiem. Izrādes priekšrocība – pārsteidzoši izteismīgie un oriģinālie skaņu efekti, kuri ļauj iztēloties, kā pasauli uztver nedzirdīgie: ja kāda maņa ir laupīta, cita piešķirta ar uzviju... Prieks arī par to, ka izrāde iestudēta tik meistarīgi, ka uzrunā un aizrauj arī pusaudžu vecuma skatītājus.

<https://teatris.lv/izrade/puika-kurs-redzeja-tumsa>

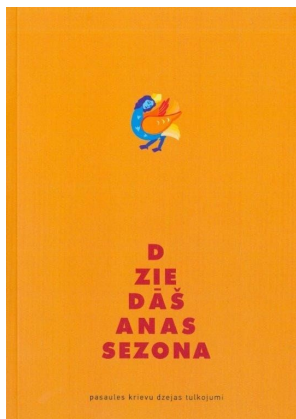
<https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/skatities-un-dzirdet-tumsa-rasas-bugavicutes-peces-gramatas-puika-kurs-redzeja-tumsa-recenzija-14233550>

Atslēgvārdi:

neredzīgo cilvēku pasaule; pieaugšana

Viesturs Vecgrāvis:

Priekšstatu par mūsdienu krievu dzeju rosinošs paplašinājums

Dziedāšanas sezona : 10 + 1 krievu dzejnieks : krievu modernās dzejas antoloģija. Sakārtojis Sergejs Moreino. Balvi : Literatūras kombains, 2019. 232 lpp. ISBN 9789934886515.

Antoloģija "Dziedāšanas sezona" Sergeja Moreino sakārtojumā (par atdzejotājiem strādājošā Moreino kopā ar tagad jau mūžībā aizgājušo Mairu Asari, kā arī ar Aldu Baroni un Viju Laganovsku) ir svarīgs notikums latviešu atdzejas vēsturē. Un ne tikai 10+1, kā pieteikts titullapā, atdzejoto mūsdienu krievu dzejnieku "ievešanā" latviski lasāmās dzejas areālā, vēl vairāk – stilistisko un poētisko, tēlainības un sintaktisko gājienu novitāšu aspektā, kas varētu būt rosinošas arī latviešu dzejas apvāršņu paplašināšanā. Tāpat ir svarīgi zināt, kas oriģināls un citādāks jaunajos laikos ir radies tajā valodas telpā, kas mūsdienu Latvijā, it īpaši Rīgā, joprojām funkcionē un spēj ienest latviskās dzejas ornamentikā svaigus un mums neierastus skatījumus un atklāsmes. Moreino sakārtotā antoloģija, protams, nav pirmā, kas mums sniedz šo citādāko. 2017. gadā "Orbīta" izdeva respektablu krievu jaunās dzejas antoloģiju "12 dzejnieki no Krievijas", kas šobrīd, šķiet, jau pazudusi no grāmatnīcu plauktiem. "Dziedāšanas sezona" auglīgi turpina šo iepazīstināšanu, atklājot latviešu lasītājiem ne tikai mums tuvās Kaļiņingradas (bijušās Kēnigsbergas) dzejniekus Bartfeldu un Mihailovu, Fergānas skolas pārstāvjus Abdulajevu un Zakirovu (dzīvo Helsinkos), maskaviešus Kolimaginu un Mesjaju, Šveicē mītošo Zavjalovu, Varšavā – Belovu, kā arī rīdziniekus Gerasimovu un 2006. gadā aizsaulē aizgājušo Zolotovu. Kā zīmīga piebilde tam, ka krieviski dzeju raksta vairāki Vidusāzijas tautu pārstāvji (vēlreiz pieminu Abdulajevu un Zakirovu), jāuzsver, ka krievu moderno dzeju šajā izlasē godam pārstāv 1968. gadā Vladivostokā dzimušais, Kijevā studējušais un Čelabinskā dzīvojošais viens no Urālu literāro procesu organizatoriem – Jānis Grants, par kura latvisko cilmi liecina gan vārds, gan uzvārds.

Izlasē (atturos to dēvēt par antoloģiju, ar to nenoniecinoš "izlases" jēdzienu, arī tas ir respektējams, taču antoloģijas mērogi ir plašāki) pārstāvētie dzejnieki ir dzimuši starp 1956. gadu (Bartfelds) un 1975. gadu (Belovs), tiesa, lielākā daļa 50. gadu otrajā pusē un 60. gados. Vienojošais gandrīz visu publicēto dzejnieku jaunradē ir principiāla verlibra poētika, dažkārt tuvojoties dzejprozei, kā arī rustikāla tēlainība, kas savaldzina ar savu dabiskumu. Jāmin arī valodiska izkoptība, asociatīva un personiska kompozīcijas montāža, nereti sarunvalodai tuva vēstījuma maniere. Kopumā varētu teikt – moderna dzeja modernā fasējumā, – tas būtu pareizi, bet nivelējoši un vispārīgi. Mani visvairāk saistīja "fergānieši" un "kēnigsberdzieši". Pēdējos apzināti tā dēvēju, jo viņu piederība tieši Kēnigsbergas (nevis Krievzemes) pagātnei un tās vēsturiskajiem notikumiem lielā tiesā inspirē viņu dzejas tematiku – nesaudzīgu, sociāli dzijuptiecošos un lielākoties pragmatiski uztvertu un vienlaikus dvēselisku laikmeta nesaudzīgo peripetiju izjūtu un atbalsošanos savā laikā. Savukārt abi "fergānieši" bija mans lielais pārsteigums, atklājot, cik spēcīga un oriģināla ir Vidusāzijas dzejnieku lirika. Tajā nacionālais kolorīts organiski apvienots ar maģistrālajām Rietumu modernās dzejas tendencēm, radot īpašu pievilcību. Par katru no atdzejotajiem autoriem var teikt, ka viņu dzeja spēj sniegt jaunus impulsus arī latviešu dzejai. Tomēr vēl īpaši izceļ divus dzejniekus – Andreja Belija balvas 2015. gada laureātu, Šveicē dzīvojošo Sergeju Zavjalovu un dzimušu rīdzinieku Oļegu Zolotovu. Zavjalovs mani fascinēja ne tikai ar komplicēto dzejas struktūru, bet arī ar sulīgo un arhaiski noslēpumaino, mītiskus pirmdzījumus "izvelkošo" folkloras klātbūtni savos tekstos. Zolotova dzeja ir šīs izlases pērle, tā "paņem" ar vīrišķīgu un tiešu intimitāti, pat nesaudzīgumu, viņa valodiskais un sintaktiskais intonējums tuvs simfoniskam skanējumam. Katrā ziņā jāuzsver, ka Zolotova dzeja sen pelnījusi plašāku izlasi latviski, jo tā "Rīgas skolu"

(var arī to nosaukt par "Rodņika" skolu) parāda kā unikālu un suģestējošu joprojām. Iespējams, drīkst piekrist tam, ka Zolotovs ir bijis sava laika izcilākais krievu dzejnieks.

Nobeiguma teikums ir pašsaprotams – mums ir nepieciešama daudzkārt plašāka krievu jaunlaiku modernās dzejas izlase. "Dziedāšanas sezona" veiksmīgi ir aizpildījusi tikai vienu šī segmenta daļu.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/klaja-nakusi-modernas-krievu-dzejas-antologija-latviski.a345890>

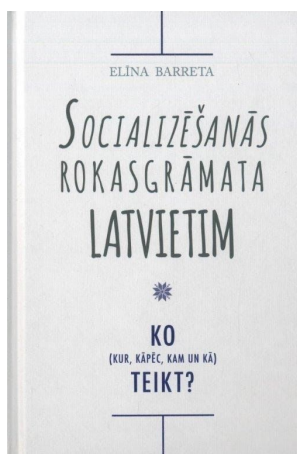
<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labriit/modernas-krievu-dzejas-antologija-ieklausti-11-krievu-valoda-raks.a125841>

Atslēgvārdi:

modernā krievu dzeja

Irēna Arne:

Barreta, Elīna. Socializēšanās rokasgrāmata latvietim : ko (kur, kāpēc, kam un kā) teikt.
Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 96 lpp. ISBN 9789934084904.

Iepriekšējos "Literatūras ceļveža" numuros jau iepazīstinājām ar vairākiem izdevniecības "Zvaigzne ABC" izdevumiem par saskarsmes tematiku, kuri tulkoti no zviedru valodas. 2020. gada sākumā tajā pašā izdevniecībā tika sagatavota maz pazīstamas latviešu autore sarakstīta grāmata par mūsdienās tik aktuālo tēmu, liekot akcentu uz savu tautiešu saskarsmes īpatnībām. Grāmatas autore vairākus gadus dzīvojusi un strādājusi Anglijā, tāpēc ievadā raksta, ka "savējo" atšķirības no "citiem" viskrasāk iezīmējas, skatoties no attāluma, proti, tiešās pieredzes un vērojumu rezultātā.

Nepilnas simt lappuses biežā grāmatiņa samērā plaši izreklamēta gan radio, gan grāmatas atvēršanas svētkos Ķīpsalā, kur uz atvēršanas pasākumu tika aicināts "ikviens introvertais latvietis". Pazīstamais žurnālists un Rīgas Stradiņa universitātes mācībspēks Mārtiņš Daugulis sajūsmināts iesaka grāmatu "lasīt un izmantot, apstrīdēt un papildināt, meklēt un rast" visiem latviešiem.

Nosaukumā ietvertais "rokasgrāmatas" formāts un pēdējā laikā itin bieži lietotais jēdziens "socializēšanās" bibliotekāru auditorijai izklausās diezgan ambiciozs. Socializēšanās un socializācijas definīcija teorētiskajā literatūrā vairāk balstās uz pieņēmumu, ka tas ir personības attīstības process spēcīgā apkārtējās vides un paša darbības ietekmē jeb "norise, kuras gaitā indivīds apgūst savas sabiedrības sociālās normas un vērtības". (Psiholoģija. Rīga : Zvaigzne ABC, 2015. 2. sēj., 281. lpp.). Elīnas Barretas grāmatā šis termins tiek lietots vairāk sarunvalodas kontekstā un medijos izmantotā izpratnē kā spontāna saskarsme ar mazpazīstamiem cilvēkiem un svešiniekiem.

Autore sniedz lietišķus padomus bezrūpīgas sarunas veidošanai: kā labāk sasveicināties, piesaistīt uzmanību, uzturēt sarunu; kā rīkoties neveiklās situācijās, piemēram, izsakot līdzjūtību tuvinieku zaudējuma gadījumā; kā uzvesties konfliktu vai kritikas situācijā un kā atvainoties. Atgādinot latviešiem raksturīgos rezervētas atturības un skaudības simptomus, autore iesaka nenodot sevi un atklāti, kopīgi priecājoties, uz klausīt sarunas biedra stāstījumu par veismēm.

Civilizētas attiecības apdraud arī iedomība, dižošanās, dusmu izpausmes saistībā ar spēcīgām, negatīvām sajūtām vai vispārējiem dzīves riska faktoriem (bailēm, nedrošību, stresu utt.). Grāmatas autore augstu vērtē socializēšanos ar kaimiņiem, pieskaras bērnu sociālās saskarsmes spēju attīstīšanai un attieksmei pret personām ar invaliditāti. Pozitīvi tiek vērtēti latviešu tosti – kā atturīgi, bet kodolīgi, pārdomāti un arī asprātīgi. Autores ieteikums: "Asprātība, joks vai skanīgs latviešu sakāmvārds, kas atbilst konkrētajai vietai, laikam, kontekstam, liek sejām atplaukt smaidā, sasilda sirdis un rada priekšnoteikumus veiksmīgai turpmākai saziņai." (93. lpp.). Uzteicama autore vēlme palīdzēt latviešiem iekļauties globālajā sabiedrībā ar veiksmīgu komunikāciju, kā arī radīt grāmatu, kurā uzsvērtas arī dažas latviešiem ne sevišķi glaimojošas īpašības. Sabiedrība ir mainīga, tāpēc literatūrā un dažu ārzemnieku skatījumā iesakņojušos priekšstatus par latviešu rakstura trūkumiem, kas tiek skaidroti kā latviešu viensētu atšķirtības un ilgstošās apspiestības sekas, attiecināt uz mūsdienu latviešu jaunatni ir diezgan apšaubāmi.

Pēc zinātnieku domām, komunikācija, ieinteresētība dažādos procesos, adaptācija, strādāšana komandā un sevis izprašana ir tās prasmes, kas būs ļoti nepieciešamas nākotnē.

Grāmata uzrakstīta viegli un izklaidējoši, populārā un saprotamā valodā. Savu domu pamatošanai autore izmanto gan ievērojamu latviešu (R. Kaudzīte, J. Rainis) un cittautu pārstāvju (V. Levi) izteikumus un atziņas, gan latviešu tautasdziesmu četrindes un sakāmvārdus.

Izdevuma beigās atrodams neliels literatūras saraksts, kurā iekļautas vairākas populāra satura grāmatas, taču jāpiemin, ka Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumā ir pieejams daudz lielāks literatūras avotu skaits, kurus varētu izmantot apjomīgākam līdzīga satura darbam.

Līvas Alksnes viedoklis:

Esmu droša, ka no vispasaules pašizolācijas un karantīnas stāvokļa neiziesim gluži vis kā mežoņi, tomēr nebūtu par jaunu zināšanas par socializēšanos lieku reizi atsvaidzināt. Latviešu autore Elīna Barreta, vēl nenojaušot, ka socializēšanās neilgi pēc grāmatas uzrakstīšanas var tikt krietni "apgriezta", ir izveidojusi pamācību, kā sarunāties, lai no tā būtu kāds labums un rezultāts. "Socializēšanās rokasgrāmata latvietim" īsi izklāsta ne tikai socializēšanās shēmu, bet arī ieskicē, par ko labāk runāt un ko atstāt klusām pārdomām pašam ar sevi.

Grāmatas nosaukumā autore izvēlējusies likt "rāmējumu" uz latvieti, taču negribētos tam gluži piekrist. Vārdu "latvieša" noteikti var aizvietot ar vārdu "cilvēka", un nekas nebūs zaudēts, es pat teiktu, ka tas būtu ieguvums. Grāmatā aprakstītie socializēšanās traucēkļi un cilvēku tipāži atrodami ne tikai starp latviešiem, bet arī citu tautu pārstāvjiem. Taču šādai niansei nevajadzētu aizbiedēt no kopumā ļoti koncentrēta un saturīga darba lasīšanas. Plašās tēmas apbrīnojami mazajā apjomā vieta atradusies pat pāris teikumiem par pieklājību jeb etiķeti kultūras pasākumos.

Šī būs rokasgrāmata cilvēkam, kurš sapratis, ka viņam socializēšanās neesamība traucē, ka viņam tā vajadzīga sevis paša dēļ. Šī ir grāmata cilvēkam, kurš sapratis, ka grib socializēties, taču ir dažādi iekšēji kavēkļi to darīt.

Ja radusies vēlme socializēties ar pozitīvu efektu uz savu dzīvi, bet trūkst iemaņu, zināšanu vai drosmes, Elīnas Barretas veikums varētu būt pirmais solis ceļā uz mērķi.

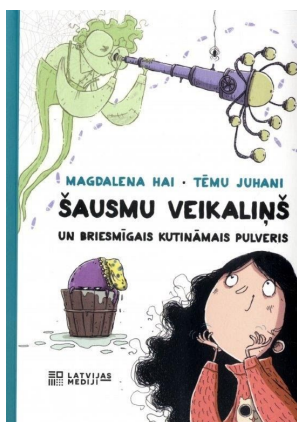
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/iznakusi-socializesanas-rokasgramata-latvietim.a349197>

<https://www.youtube.com/watch?v=xcU9iPFftQ>

Atslēgvārdi:

socializācijas psiholoģiskie aspekti; latviešu nacionālās īpatnības; starppersonu attiecības; etiķete; sarunas

Līva Alksne:

Hai, Magdalena, Juhani, Tēmu. Šausmu veikaliņš un briesmīgais kutināmais pulveris.

Rīga : Latvijas Mediji, 2020. 64 lpp. ISBN 9789934157530.

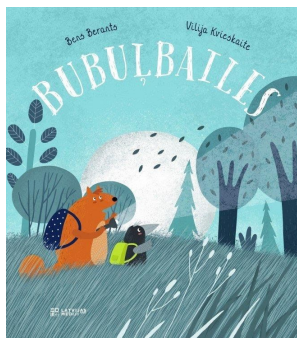
Neliela, krāsaini ilustrēta grāmatiņa ar jautru un asprātīgu stāstu par izpalīdzīgu meiteni Niniju. Viņai ir deviņi gadi un kāds sapnis, kura piepildīšanai vajadzīga nauda, tātad, darbs. Nonākusi dīvainā veikaliņā, meitene tur ierauga vēl dīvaināku situāciju, kurā iekļuvus veikaliņa īpašnieks. Kopumā somu autoriem izdevies izcili izklaidējošs darbs, kurā praktiski nav nekādu pamācību, morāles vai "pabakstīšanas", kā labāk un pareizāk dzīvot. Vienīgā atklāti saskatāmā pamācība varētu būt saistīta ar to, ka kāroto lielo lietu iegūšanai vajag ne tikai pajauties uz to, ka vecāki vai citi tuvinieki tās uzdāvinās vai vienkārši nopirks, bet lieti noder arī pašam pielikt savus spēkus mērķa sasniegšanā.

Grāmatiņa lieliski noderēs mazliet slinkam lasītājam vai tādām bērnam, kurš tikai uzsācis patstāvīgu lasīšanu un kuru biezs iesējums varētu nobiedēt. Izdevums saturiski tuvs komiksiem un tāpēc varētu "ievilkt lasīšanas ieradumā" arī pret šo labo laika pavadīšanas veidu kūtrākus bērnus. Lai gan galvenā mērķauditorija, visticamāk, būs sākumskolas vecuma bērni, arī pieaugušie grāmatiņu var aizņemt izklaidējošam prāta atslodzes brīdim. Deviņus gadus vecai man šī grāmata būtu patikusi noteikti, jo tajā ir interesanti un neparasti tēli, dzīvē neiespējami notikumi un uzņēmīga galvenā varone, kuras rīcību nenosaka spīts rīkoties pretēji kaitinošu vecāku gribai.

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/berniem-un-jaunatnei/dailiteratura-berniem-un-jaunatnei/gramatas-jaunaka-skolas-vecuma-berniem/sausmu-veikalins-un-briesmigais-kutinamais-pulveris.html>

Atslēgvārdi:

somu bērnu literatūra

Berants, Bens. Bubulbailis. Rīga : Latvijas Mediji, 2020. 40 lpp. ISBN 9789934157554.

Bailes ir raksturīgas visām dzīvām radībām. Tās ir pilnīgi normāla parādība, bet ar tām jāmacās tikt galā, sadzīvot. To šajā lietuviešu autoru grāmatā mācās arī mazais vārnēns un vāverēns. Gan abi galvenie varoņi, gan citi grāmatas tēli uzzīmēti un īsi raksturoti jau uz grāmatas iekšējiem vākiem, kas palīdz gan iepazīties, gan sajūst šos tēlus tuvāk. Tas arī var palīdzēt labāk iejusties un izmantot grāmatas tekstu kā palīgīdzekli pavisam reālu bērna bailu apkarošanā.

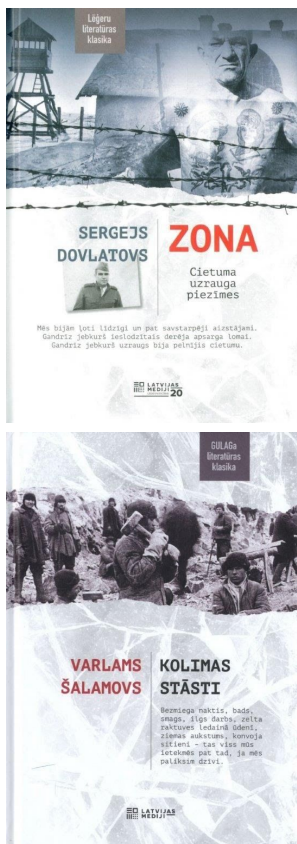
Piezemētos toņos ilustrētā grāmata piemērota pašiem mazākajiem klausītājiem kā pirmsmiega pasaka, jo ar spilgtām krāsām pirms gulēšanas lieki nekairina jutekļus. Tāpat izdevums noderēs arī mazliet lielākam lasītājam, kurš mācās pirmos vārdus salikt teikumos, jo burti šajā grāmatā ir lieli, teksta vienā lapā nav daudz. Pamežģīt prātu gan nāksies kā pieaugušajam priekšā lasītājam, tā arī mazākam daiļliteratūras baudītājam, jo dažādi sarežģīti izrunājami tēlu vārdi vai vārdu spēles un bieži atkārotas zilbes ir "biezā slānī". Taču tas, manuprāt, tikai asina prātu un uztveri.

<https://www.la.lv/gramatu-radisana-berniem-loti-atbildigs-darbs>

Atslēgvārdi:

lietuviešu bērnu literatūra

Dovlatovs, Sergejs. Zona. Cietuma uzrauga piezīmes. Rīga : Latvijas Mediji, 2019. 191 lpp. ISBN 9789934156946.

Šalamovs, Varlams. Kolimas stāsti. Rīga : Latvijas Mediji, 2019. 240 lpp. ISBN 9789934155659.

Aprīļa numurā šķita iederīgi atgādināt divas 2019. gadā iznākušas grāmatas. Savā ziņā tās ir ļoti atšķirīgas, tomēr saturā līdzīgas un sasaucas ar šī brīža dīvaino eksistenci. Sergejs Dovlatovs un Varlams Šalamovs no dažādiem skatpunktiem atklāj dzīvi padomju soda nometnēs: viens ir uzrauga, otrs – ieslodzītā skatījums; attiecīgi arī katram no viņiem pieredze bijusi atbilstošā statusa noteikta. Taču ir arī kopīgais: abi galvenie varoņi bija ieslodzīti katrs savā realitātē; ne viens, ne otrs nav varējis doties prom pēc savas gribas – abiem bija jāpaliek savā vietā noteiktu laika posmu; un šī “palikšana” neizmērojami skarbos apstākļos nenovēršami un likumsakarīgi ietekmēja gan viņu domāšanu, gan rīcību.

Dovlatovs grāmatā “Zona. Cietuma uzrauga piezīmes” pavisam nedaudz iepazīstina lasītāju ar ieslodzījuma vietu darba specifiku un sistēmas īpatnībām, raugoties no uzraugošā – soģa – skatpunkta. Uzraugam ir ierocis, šķietama vara un lielākas privilēģijas. Bet patiesībā uzraugs tāds pats cilvēks vien ir, dzīvo tajos pašos klimatiskajos apstākļos, vien varbūt nedaudz labāk paēdis un blakšu mazāk sakosts, taču citādi jebkurā brīdī apmaināms vietām ar tiem, kurus viņš pieskata un komandē. Ja lasītājs vēlas iegūt padziļinātas zināšanas par padomju darba nometnēm, tās nebūs atrodamas šajā grāmatā. Tas ir stāsts par cilvēkiem, tāpēc Dovlatova darba vieta varētu būt bijusi jebkura padomju soda nometne. Grāmatas tekstu veido nelielas dzīves ainiņas, tajās nav vērtējuma, tās ir dokumentāls attiecīgā brīža apstākļu izklāsts. Savulaik tās no Padomju Savienības izvestas pārfofotografētas daudzos mazos fotofilmu gabaliņos, un ne visas nonākušas atpakaļ pie autora, tāpēc stāstījums var šķist sadrumstalots. Kā saistošais elements, kurā parādās arī autora vērtējums un analīze, ir Dovlatova vēstules izdevējam.

Savukārt cits krievu autors – Šalamovs – caur gāmatu “Kolimas stāsti” ievēd lasītāju ieslodzīto barakās, badā, slimībās, aukstumā, smagā darbā un fantastiskā cilvēka izdomas spējā, kas palīdz šo ikdienu nedaudz atvieglot un izdzīvot kaut vēl tikai vienu mirkli. Šalamovs ne tikai vēro soda nometnes dzīvi, viņš to arī pilnā mērā pieredz pats. Viņš nepiemin dzīvi pēc nometnes, gaidīto nākotni, atbrīvošanu vai vēl ko citu. Šalamovs un viņa biedri plūst cauri dienām bez moralizēšanas un analīzes.

Arī mēs, abu grāmatu lasītāji, esam spiesti vispasaules veselības krīzes – pandēmiskas slimības laikā palikt uz vietas, būt tur, kur esam. Mēs dzīvojam dienu pēc dienas, pa mazam solītim, pa vienam elpas vilcienam, esot šeit un tagad. Mums nav, kur aizbēgt no realitātes. Daudziem ir iespēja vai nepieciešamība palikt mājās, turpinot darba gaitas četrās sienās. Vēl daudzi nemaz nevar palikt mājās, jo darbs nav veicams attālināti, bet tas nemaina to, ka apkārtējā pasaule ir kļuvusi citādāka, tā atšķiras no ierastā. Un nezinām, kāda tā būs pēc, piemēram, pusgada. Dovlatovu un Šalamovu uz vietas noturošās robežas bija taustāmākas nekā tās, kas ir ap mums šodien. Šeit, Latvijā, mēs varam justies salīdzinoši brīvi, kamēr citur pasaulē sērga plosās ar prātam neaptveramu spēku. Arī Padomju Savienības represiju vara ir mūsdienā veselajam saprātam neaptverama, taču no šīm divām grāmatām cilvēks var mēģināt mācīties būt šodienā, būt uz vietas un citādi saredzēt apkārt notiekošo – pat ja šķiet, ka viss ir apstājies.

<https://www.rigaslaiks.lv/aqora/ri-lasa/sergejs-dovlatovs-zona-cietuma-uzrauga-piezimes-20030>

<https://sibillasgramatas.wordpress.com/2019/09/22/varlams-salamovs-kolimas-stasti/>

<https://www.punctummagazine.lv/2019/03/06/kas-cilvekam-nav-jazina-un-nav-jaredz/>

Atslēgvārdi:

krievu romāni; padomju režīma soda nometnes

Astra Šmite:

Paolo Džordāno SĒRGAS LAIKĀ

Es nebaidos saslimt. No kā tad es baidos? No visa, ko šī sērga var mainīt. Baidos atklāt, ka man pazīstamās civilizācijas balstošās konstrukcijas ir tikai kāršu namiņš. Baidos, ka viss sagrūs, bet baidos arī no tieši pretēja: ka bailes pāries, neatstājušas aiz sevis nekādas pārmaiņas.

Džordāno, Paolo. Sērgas laikā. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2020. 50 lpp. ISBN 9789984238050.

Kopš jaunais koronavīruss pārņēmis Eiropu un visu pasauli, šī ir jau otrā itāļu rakstnieka grāmata, kas Latvijā nokļuvusi uzmanības centrā. Pirmā bija Džovanni Bokačo "Dekameronis", ko tagad varam klausīties aktiera Gundara Āboliņa lasījumā. Pavisam nesen iznācis arī Daces Meieres tulkojums Paolo Džordāno grāmatai "Sērgas laikā". Jāpiezīmē, ka "Dekameronā" tulkotāja Maija Kvelde (1923–2011) ilgu laiku bija aktīvākā itāļu literatūras tulkotāja Latvijā un šis darbs bija viņas pirmais tulkojums.

Džordāno jau pazīstams latviešu lasītājiem ar romānu "Pirmskaitļu vientulība", par to saņemot Stregas prēmiju. Autors, kuram parasti nav raksturīga sasteigtība, sapratis, ka šoreiz jārikojas ātri. Būdams bijušais teorētiskās fizikas pētnieks, viņš devis savu ieguldījumu epidēmijas izskaidrošanā. Grāmata tapusi pēc tam, kad epidēmijas sākumā Itālijas laikrakstā "Corriere della Sera" bija publicēts viņa raksts, ar kuru viņš vēlējās palīdzēt orientēties informācijas sarežģītībā un daudzajās saspringtā brīža neskaidrībās.

Pats autors teicis, ka rakstījis tik ātri arī tāpēc, lai mums būtu laiks visu pārdomāt un ka mums nepieciešamas divu veidu domāšanas: viena – ļoti ātra, lai reaģētu uz ārkārtas situāciju, jo katra kavēšanās izraisa nāvi; otra – lēnāka, un tas ir uzdevums intelektuāļiem, lai izskaidrotu sarežģītās saiknes starp lietām, kas ir daudz abstraktāk un tāpēc nav tik viegli izdarāms, turklāt jābūt drosmei izteikt arī šķietami vienkāršas vai vispārīgas atziņas. Džordāno uzsvēris, ka tradicionāli grāmatu kultūru iedala humanitārajā un zinātniskajā literatūrā, taču šobrīd abas jomas jāapvieno un zinātne iespējami jātuvina visiem.

Tieši tāda izdevusies Džordāno eseja: tā spēj uzrunāt jebkuru. Autors raksta: "Sērga tādējādi ir aicinājums domāt. Karantīnas laiks ir laba izdevība to darīt. Par ko domāt? Par to, ka neesam tikai cilvēku kopienas daļa. Mēs esam visinvazīvākā suga trauslā un brīnišķīgā ekosistēmā." Kā autors izskaidro sērgu? Manuprāt, viņam tas izdevies pietiekami skaidri un nepārprotami: "Vīrusi ir tikai vieni no daudzajiem bēgļiem, ko bēgļu gaitās aiztrenkusi dabiskās vides iznīcināšana. Līdzīgi bēgļi ir baktērijas, sēnes, viensūņi. Ja mums izdotos kaut uz brīdi mazliet atbīdīt sāpus savu egocentrismu, mēs pamanītu, ka ne jau jaunie mikrobi meklē mūs, bet mēs paši viņus iztriecam no ierastiem mitekļiem."

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/latviski-izdota-italu-autora-paolo-dzordano-eseja-sergas-laika-par-pandemiju-un-individualo-atbildibu.a353999>

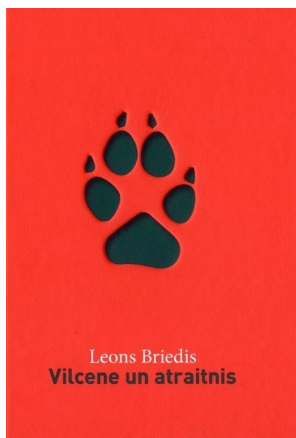
<https://www.diena.lv/raksts/kd/gramatas/latviski-izdota-italu-fizika-un-rakstnieka-paolo-dzordano-eseja-sergas-laika-14238715>

<https://satori.lv/article/sergas-laika-2>

Atslēgvārdi:

Itālijas pieredze "Covid-19" laikā; vīrusi, to izcelsme

Briedis, Leons. Vilcene un atraitnis. Rīga : Dienas Grāmata, 2019. 215 lpp.
ISBN 9789934546853.

2020. gada 1. februārī mūžībā devās Leons Briedis, kuru visvairāk pazīstam kā dzejnieku un atdzejotāju. Kad 2019. gada nogalē iznāca viņa romāns "Vilcene un atraitnis", tas mani tūlīt ieinteresēja. Ķēros pie lasīšanas, un grāmata tā aizrāva, kā sen nebija gadījies, lasot latviešu autoru darbus. Varbūt tas bija stāstījuma veids, kurā nepastāv telpas un laika robežas, vai tas, kā romānā savijies mītiskais un reālais pasaules skatījums. Galvenais varonis – vienkārši "viņš" – nonāk kalnos, kur sastop vilceni, kas no viņa vairs neatstājas. Sākas stāsts par atraitņa un vilcenes attiecībām. Darbība notiek zīmīgā laikā – trīs dienās ap Jāņiem. "Viņam" tas ir kā pārdzimšanas laiks vai iniciācijas rituāls.

Jāatzīst, ka jau no pirmajām lappusēm "viņš" man asociējās ar autoru – varbūt tāpēc, ka romāns veltīts Marijai, mūžībā aizgājušajai Brieža sievai, vai tādēļ, ka nojaušamas daudzas autobiogrāfiskas detaļas. Patiešām, autors pats izteicies, ka romāns ir "viena vienīga patiesība, bet no otras puses, pilnīgi izdomāts." Lasot romānu, lielā mērā piesaistīja autora tiešums un atklātība, nevairīšanās no pašironijas. Pats viņš bija nobažījies par "prastākām, rupjākām vai vulgārākām vietām", bet tās piešķir romānam īsti vīrišķīgu skanējumu. Šķiet, vislabāko un kodolīgāko romāna raksturojumu devusi žurnāliste Sandra Landorfa: "Vīrišķīgs, poētisks un mītisks stāsts, dažviet tik atkailināts, ka jūties kā ledainā ūdenī skalotu kreklu uzvilcis." Romānā ir vēl citas paralēli ievītas sižeta līnijas – stāsts par Karlīni, kuras prototips ir Brieža tēva māsa – un uzkrītoši bieži un rūpīgi puķu, koku, putnu, zivju apraksti. Taču, vispārīgi runājot, jāpiekrīt autoram – "grāmata ir par mīlestību, jo citu tēmu taču nav."

Romāns "Vilcene un atraitnis" atstāj ārkārtīgi viengabalainu iespaidu. Arī tas ir viens no iemesliem, kāpēc tik grūti atrauties no grāmatas lappusēm. Grāmata piesaista, ievieļ tekstā, liek pārdzīvot "viņa" sāpi un zaudējuma rūgtumu, aizvedot līdz stāsta noslēgumam, kad pēc gada "viņš" atgriežas tajā pašā vietā, kur labu galu neviens nav ņēmis, atkal sastop vilceni, bet "augstu gaisā vītaru zirgupušis, cīrulis." Noteikti jāpiemin arī romāna valoda, kurā atrodami gan jaundarinājumi (kā "mežalaņķītis"), gan reti lietoti vārdi: "svēle", "svēlēt", "nešķirmīgs", "murdzība" un daudzas floras un faunas nosaukumu versijas.

Visbeidzot, vārds autoram: "Savu grāmatu esmu nodevis lasītāja rokās. Vairs neko tās labā nevaru izdarīt. Esmu tai svešs, tā mani vairs neklausā. Tikai lasītājs varēs lemt tās likteni."

<https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/gramatas-vilcene-un-atraitnis-recenzija-virietis-kurs-skrien-ar-vilkciem-14224239>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/leona-brieza-jaunais-romans-vilcene-un-atraitnis-atziniqi-novertets.a326800>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasitava/leons-briedis-vilcene-un-atraitnis.a120336>

<https://www.punctummagazine.lv/2019/10/01/vins-vina-un-vina-jautajumi-bez-atbildem>

Atslēgvārdi:

latviešu romāni

Antuāns de Sent-Ekziperī

Mazais princis

Sent-Ekziperī, Antuāns, de. Mazais princis. Autora ilustrācijas; no franču valodas tulkojusi Astra Skrābane. Rīga : Zvaigzne ABC, 2019. 89 lpp. ISBN 9789934082078.

Šoreiz ķeros pie ieteikuma veidošanas ne vien tādēļ, ka grāmata ir lasīšanas un pārlasīšanas vērtā, bet arī tāpēc, ka, iespējams, kāds palaidis garām to, ka iznācis jauns Sent-Ekziperī "Mazā prinča" tulkojums. Jāatzīst, ka arī es aiz neuzmanības labu laiku par jauno tulkojumu pat nenojautu.

Sent-Ekziperī filozofiskā pasaka izdota bērniem domātajā sērijā "Lasītprieks!", kaut daudznozīmīgais darbs gana labi iederas ikviena grāmatu mīļotāja plauktā.

Tulkotāja Astra Skrābane veikusi šo darbu ar lielu uzmanību, rūpīgi iedziļinoties autora tekstā. Viņas tulkojums palīdz saskatīt Sent-Ekziperī darbā vienu otru jaunu šķautni, kaut tulkotāja esot bijusi nobažījies, ka vairāki populāri citāti viņas tulkojumā lasītājiem būs grūti pieņemami. Piemēram, šis: "Tu uz visiem laikiem kļūsti atbildīgs par to, ko esi pieradinājis."

Grāmatā vairs nesastapsim arī jēriņu, bet gan aitiņu; daudz biežāk pretmetos "pieaugušie un bērni" lasīsim "lielie un mazie", jo šie vārdi precīzāk izsaka rakstnieka domu. Autors savā darbā tos lietojis arī ar papildus jēgu – lielie pasaules varenie un mazie, vienkāršie ļaudis.

"Mazais princis" nav vienkārši lasāma grāmata; iedziļinoties tajā, mēs atveramies citādam pasaules redzējumam, atgūstam bērna dvēseles skaidrību un arī zināmu naivumu.

Sent-Ekziperī šajā pasakā – kā arī vairākos citos savos darbos – ir uzsvēris, cik svarīgi izjust atbildību un saglabāt uzticību. Ja ir piemirsusies mazā prinča ceļojumu virkne uz dažādām planētām, pirms viņš nonāca uz Zemes, ir laiks atgriezties pie Sent-Ekziperī darba, novērtēt jaunāko tulkojumu un ļauties patiesi augstas raudzes literāra sacerējuma valdzinājumam.

Arī uz Zemes satiktās būtnes ir īpaši tēli – viņi šķiet kā ieceļojuši šajā literārajā pasakā no folkloras pasaules. Man īpaši patīk gudrā lapsa un viņas mazajam princim uzticētais noslēpums: "... tā īsti var redzēt tikai ar sirdi. Būtiskais ir acīm neredzams." Tulkotāja domā, ka "līdz mazajam princim ir jānonāk katram pašam, kad rodas jautājumi par dzīves jēgu." Iepriekšējais, latviešu lasītājam pazīstamais un iemīļotais levas Lases tulkojums savā ziņā ir brīvāks, bet Astra Skrābane iespēju robežās cieši turējusies pie principa, ka tulkotājs ir autora "vergs".

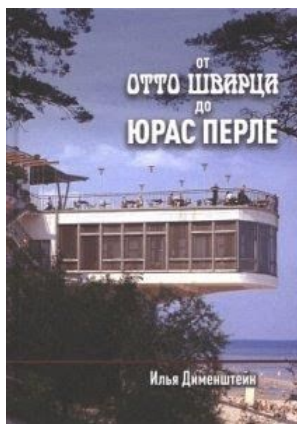
Sent-Ekziperī "Mazais princis" ir viens no tiem retajiem latviešu valodā tulkotajiem darbiem, kurš pieejams pat četrās versijās, ja neskaitām to, kura palikusi Maijas Silmales manuskriptā, jo viņa šo slavenu darbu bija iztulkojusi jau pagājušā gadsimta piecdesmitajos gados, lai to varētu lasīt viņas draugi, kuri neprata franču valodu. 1960. gadā iznāca levas Lases tulkojums, 1981. gadā trimdā to iztulkoja Arturs Plaudis, 2018. gadā – Astra Skrābane un latgaliešu rakstu valodā Evika Muižniece.

Varbūt tieši šis laiks ir piemērots, lai iepazītu mazo princi kopā ar saviem bērniem un mazbērniem?

Atslēgvārdi:

franču stāsti

Pārsla Zute:

Dimenšteins, Iļja. От Отто Шварца до "Юрас Перле" : Рижские и Юрмальские рестораны 1900–1990 годов. Рига : [Iļja Dimenšteins], 2019. 239 lpp. ISBN 9789984963570.

2019. gada nogalē klajā nāca žurnālista, kolekcionāra un novadpētnieka Iļjas Dimenšteina grāmata "От Отто Шварца до Юрас перле : Рижские и юрмальские рестораны 1900–1990 годов", kas ir vēsturisks un gastronomisks atskats uz pagājušā gadsimta Rīgas un Jūrmalas populārākajiem traktieriem, tējnīcām, kafejnīcām un restorāniem. Grāmata sākas ar stāstiem par slavenākajiem pirmsrevolūcijas Rīgas restorāniem – "Alhambra" un "Otto Švarcs", kuros varēja baudīt gan austeres, gan Havanas cigārus un pasūtīt labākos Eiropas vīnus. Interesanti, ka visi slavenākie tā laika restorāni lepojās ar savām interjera skatu atklātnēm, kuras viesi mīlojoties varēja nosūtīt saviem tuviniekiem. Jāsecina, ka katram laikmetam savas iezīmes – arī šobrīd restorānu apmeklētājiem patīk palepoties ar savu maltītes vietu, tikai daudz ātrākā un mūsdienīgākā saziņas veidā... Kurš no abiem ir personiskāks un sirsnīgāks? Izdevumā aplūkotas ne tikai pilsētas centra kafejnīcas, bet arī tās, kas tālāk no centra – Maskavas priekšpilsētā un līdz pat Šmerlim ("San Susi", "Aleksandra parks" u. c.).

Pirmskara gados galvaspilsētas krogos un restorānos dzīve mutuļoja, uzstājās pazīstami mūziķi, dziedātāji, dejotāji, mirdzēja kabarē, notika sacensības. Reinera kafejnīcā Vaļņu ielā parasti tikās šaha slavenības. Dimenšteins apraksta ne vien ēdienkartes un kultūras dzīvi, bet arī skandālus, kriminālās intrigas, restorānu un bāru klientu piesaistes metodes. Uzzinām interesantus faktus par padomju laika restorāniem – "Lunu", "Liru", "Tallinu", "Astoriju", "Skapi", "Alegro", "Rusi", "Latviju" u. c. Izrādās, pirmais bārs Padomju Savienībā sāka darboties restorānā "Rīga", turpat arī 1969. gadā bija iespēja baudīt pirmo alkoholisko kokteili visā valstī.

Ārpus Rīgas aplūkoti pazīstami Jūrmalas restorāni: "Jūras pērle", "Lido", "Jūrmala", "Uzbekistāna", "Rubīns", kā arī slavenā "Sēnīte" pa ceļam uz Siguldu pie Vidzemes šosejas. Par vēsturisko periodu atmiņās dalās komponists Raimonds Pauls, "tango karaļa" Oskara Stroka draugs Vladimirs Volkovs, izlasāms stāsts par komponistu Aleksandru Kublinski. Grāmatā izmantotas fotogrāfijas un atklātnes no autora un citām privātām kolekcijām, to papildina kafejnīcu un restorānu hronoloģiskais rādītājs.

<https://www.riga.lv/lv/news/kas-pasniegts-labakaja-rigas-restorana-pirms-100-gadiem?10320>

<https://www.polaris.lv/2019/08/ilya-dimenshtejn-ot-otto-shvarca-do-yuras-perle>

Atslēgvārdi:

viesmīlības industrija; kafejnīcu un restorānu vēsture Latvijā; Rīgas vēsture; Jūrmalas vēsture

Pasažieru vilciens laiku lokos

Zauers, Alvils. Pasažieru vilciens laiku lokos. Mākslinieks Rihards Delvers. Rīga : Pasažieru vilciens, 2019. 275 lpp. ISBN 9789934839733.

2019. gada nogalē pie lasītājiem nonāca vēsturnieka Alvila Zauera grāmata "Pasažieru vilciens laiku lokos", kurā aprakstīta pasažieru vilciena vēsture no mūsu valsts pirmsākumiem līdz 2019. gadam. Krājuma priekšvārdā AS "Pasažieru vilciens" valdes priekšsēdētājs J. Grigulis uzsver, ka "ne velti šī grāmata par pasažieru vilcieni vēsturi dienasgaismu ierauga tieši šobrīd. Uzņēmums, kurš ir vienīgais pasažieru pārvadātājs pa dzelzceļa sliežu līniju Latvijā – AS "Pasažieru vilciens" – šogad ir noslēdzis nozīmīgu līgumu par jauna un mūsdienīga ritošā sastāva piegādi. Ja arī to vēl līdz galam šodien neapjaušam, šis notikums ir svarīgs punkts visas Latvijas transporta nozares vēstures nogrieznī. Grāmatā ar nodomu kā vilcieni maršrutu shēmas grafiskais elements izmantots laika nogrieznis, jo arī uz vēstures notikumiem var raudzīties kā uz nebeidzamu sliežu ceļu ar pieturvietām un stacijām, kurās kāds izkāpj, savukārt kāds cits pievienojas tālākajam braucienam".

Grāmatas "pieturvietas" atklāj pasažieru satiksmes uzplaukumu Latvijas valsts sākumposmā no 1918. līdz 1933. gadam, pasažieru pārvadājumus krīzes un uzplaukuma laikā pēc krīzes līdz 1940. gadam. Varam sekot līdzi dzelzceļa attīstībai Latvijas PSR "zem revolūcijas lokomotīves lielā mašīnista un padomju dzelzceļnieku labākā drauga biedra Staļina karoga", vācu okupācijas laikā, pēckara periodā, atjaunotajā Latvijas Republikā, kā arī vilcieni iepirkumu peripetijām.

Krājumā daudz fotogrāfiju un citu vizuālo materiālu. Iepriekš autors pētījis arī Latvijas tirdzniecības, kokrūpniecības un kriminālistiskās ekspertīzes vēsturi.

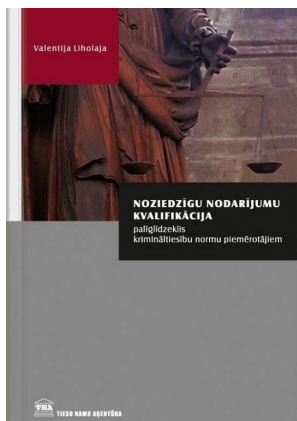
<https://www.pv.lv/lv/izmainas-un-jaunumi/jaunumi/12333/latvijas-bibliotekas-davana-sanems-100-pasazieru-vilciena-vesturei-veltitas-gramatas>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/latvijas-bibliotekas-davana-sanem-100-pasazieru-vilciena-vesturei-veltitas-gramatas.d?id=51763337>

Atslēgvārdi:

Latvijas dzelzceļa vēsture; pasažieru vagoni un pārvadājumi; dzelzceļa stacijas; dzelzceļu kartes

Zane Krūmiņa:

Liholaja, Valentija. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija : palīgīdzeklis krimināltiesību normu piemērotājiem. Recenzenti: Jānis Baumanis, Jānis Rozenbergs. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 2020. 350 lpp. ISBN 9789934508752.

Mūsdienu krimināltiesību teorijā ietekmīgākie pētījumi saistās ar profesora Ulda Krastiņa vārdu. Savukārt, judikatūras izpētes un analīzes ietvaros pirmām kārtām jāmin Latvijas Universitātes profesores Valentijas Liholajas devums likuma piemērošanas prakses jautājumos. Tiesu namu aģentūras apgāds laidis klajā cienījamās profesores monogrāfiju "Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija – palīgīdzeklis krimināltiesību normu piemērotājiem". Krimināltiesības kā publisko tiesību nozare nosaka, kuri nodarījumi ir noziedzīgi un kāds sods jāpiemēro, ja persona veic šādus nodarījumus. Tātad krimināltiesības ir svarīgs tiesiskais līdzeklis, kas sargā Latvijas Republikas Satversmē garantētās personas tiesības. Izdevuma pirmajā nodaļā profesore analizē krimināltiesību vispārīgās daļas jautājumus – noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas jēdzienu un etapus, kā arī noziedzīga nodarījuma sastāva elementus un to izvērtēšanas secību kodifikācijas procesā. Taču galvenais akcents monogrāfijā likts uz krimināltiesību sevišķās daļas jautājumu izpēti un analīzi. Liholaja grāmatā aplūko šādus tiesiskos aspektus: noziedzīgu nodarījumu pret personas dzīvību un veselību kvalifikācija, noziedzīgu nodarījumu pret personas brīvību kvalifikācija, noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību kvalifikācija, noziedzīgu nodarījumu pret īpašumu kvalifikācija, noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā kvalifikācija un huligānisma kvalifikācija.

Izdevumu noslēdz izmantoto tiesību avotu, tajā skaitā tiesu prakses un izmantotās literatūras rādītājs. Grāmata adresēta jurisprudences studentiem kā palīgs noziedzīgu nodarījumu vispārīgo un speciālo jautājumu apguvē. Monogrāfija būs noderīga arī nozares profesionāļiem:

prokuroriem, tiesnešiem un advokātiem, kas paši veic vai ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu kvalifikāciju pirmstiesas kriminālprocesā un krimināllietu iztiesāšanas gaitā.

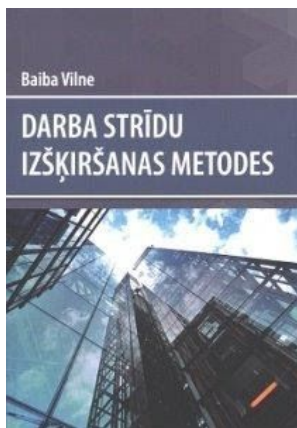
<https://www.if.lu.lv/par-mums/mediji/zinas/zina/t/57212>

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/juridiska-literatura/noziedzigu-nodarijumu-kvalifikacija-paligidzeklis-kriminaltiesibu-normu-piemerotajiem.html>

Atslēgvārdi:

krimināltiesības; noziedzīgi nodarījumi; tiesību normas

Ilze Gensberga:

Vilne, Baiba. Darba strīdu izšķiršanas metodes. Rīga : Sava grāmata, 2019. 139 lpp. ISBN 9789934582561.

Darba strīdu likums nosaka, ka "darba strīds ir jebkuras no darba tiesiskajām attiecībām izrietošas vai ar darba tiesiskajām attiecībām saistītas domstarpības starp darbinieku, darbiniekiem (darbinieku grupu) vai darbinieku pārstāvjiem un darba devēju, darba devējiem (darba devēju grupu), darba devēju organizāciju vai šādu organizāciju apvienību, vai nozares pārvaldes institūciju." Kā norāda grāmatas autore, "strīdi darba tiesisko attiecību jomā skar gan darbiniekus un darba devējus, gan arī darbinieku un darba devēju organizācijas." Jāatzīst, ka darba strīdi nav retums, kā arī novērojams, ka biežāk par iespēju strīdīgo situāciju risināt interesējas darba ņēmēji. Aktuālākie jautājumi ir saistīti ar atjaunošanu darbā, kā arī ar darba samaksas piedziņu. Grāmatā "Darba strīdu izšķiršanas metodes" autore ir apskatījusi darba attiecību vispārējo regulējumu un darba strīdu būtību, kā arī to izraisošos faktorus, un detalizēti aplūkojusi darba strīdu izšķiršanas iespējas: darba strīdu izšķiršanu tiesā un strīdu risināšanas kārtību ārpus tiesas, tajā skaitā mediāciju kā alternatīvu darba strīdu risināšanas veidu.

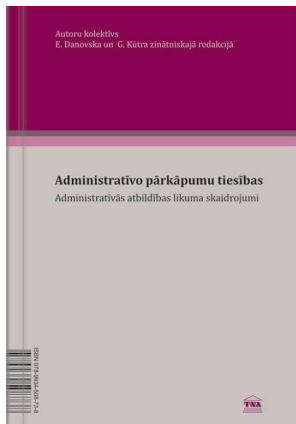
Pielikumu sadaļā izdevumam piemēru statusā pievienoti vairāki būtiski dokumenti (vienošanās par sadarbību, vienošanās par individuālo darba strīdu komisijas izveidošanu, iesniegums par individuālo darba strīdu u. c.), kuri interesentiem var palīdzēt labāk izprast darba strīdu izšķiršanas būtību un nepieciešamības gadījumā sagatavot, piemēram, iesniegumu.

Grāmatas pamatā ir autoras izstrādātais maģistra darbs. Izdevums sagatavots tā, lai lieliski noderētu kā labs informatīvs materiāls jebkuram interesentam darba strīdu iespējamo risinājumu meklējumos.

<https://www.savagramata.lv/product-page/darba-str%C4%ABdu-iz%C5%A1%C4%B7ir%C5%A1anas-metodes-baiba-vilne>

Atslēgvārdi:

darba tiesības; darba strīdi; darba strīdu arbitrāža; darba strīdu risināšana ārpus tiesas; mediācija

Administratīvo pārkāpumu tiesības : administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Autoru kolektīvs E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 2020. 637 lpp. ISBN 9789934508738.

2018. gada oktobrī Latvijas Republikas Saeima pieņēma Administratīvās atbildības likumu, kurš spēkā stāsies 2020. gada 1. jūlijā. Savukārt 2020. gada sākumā tika izdoti apjomīgi šī likuma skaidrojumi. Šeit gan jānorāda, ka skaidrojumi ir sagatavoti, pamatojoties uz sākotnēji noteikto likuma spēkā stāšanās datumu – 2020. gada 1. janvāri.

Administratīvās atbildības likums atceļ līdz šim spēkā esošo Administratīvo pārkāpumu kodeksu, kurš darbojies ilgu laiku desmitus (tika pieņemts vēl padomju okupācijas gados). Grāmatas zinātniskais redaktors Gunārs Kūtris jauna likuma nepieciešamību skaidro tēlaini, bet tajā pašā laikā ļoti konkrēti: “vecais Administratīvo pārkāpumu kodekss bija tik daudzas reizes “lāpīts” un “pārlāpīts”, ka kuru katru brīdi varēja pilnībā izirt”. Jaunais likums papildināts un koriģēts ar daudziem jauninājumiem un ir atbilstošs mūsdienu prasībām. Tomēr nereti sausais un lakoniskais likumu teksts var sagādāt ne mazumu galvassāpju un neskaidrību, tāpēc svarīgi ir jau laikus iepazīties ar jaunā likuma normām. Sagatavotie skaidrojumi ir labs palīgīdzeklis, lai izprastu likumā paredzēto.

Grāmata strukturēta divās daļās. Pirmajā daļā skaidroti administratīvo pārkāpumu tiesību vispārīgie jautājumi, piemēram, administratīvās atbildības norobežošanas no kriminālatbildības problemātika, valsts un pašvaldības pilnvaras administratīvajā sodīšanā u. c., savukārt otrajā daļā atrodams Administratīvās atbildības likums ar skaidrojumiem. Izdevuma tapšanā piedalījušies gan Latvijas Universitātes mācībspēki, gan juristi un tiesneši. Lielākā daļa autoru paši ir piedalījušies Administratīvās atbildības likuma izstrādē. Ņemot vērā, ka likums vēl nav stājies spēkā, ir izdevies izpildīt grūtu uzdevumu, proti, izskaidrot tādu likumu, kuram vēl nav piemērošanas prakses. Izdevumu papildina plašs izmantoto avotu saraksts – literatūra, tiesu prakses materiāli un tiesību akti, kas interesentiem dod iespēju vajadzības gadījumā interesējošos jautājumus pētīt padziļināti.

<https://juristavards.lv/zinas/275988-izdota-gramata-administrativo-parkapumu-tiesibas-administrativas-atbildibas-likuma-skaidrojumi>

<https://www.if.lu.lv/par-mums/mediji/zinas/zina/t/57115>

<https://lvportals.lv/skaidrojumi/310883-administrativas-atbildibas-likuma-stasanos-speka-plano-atlikt-par-pusgadu-2019>

Atslēgvārdi:

administratīvais pārkāpums; administratīvā atbildība; tiesiskais regulējums